

Audiologopēda profesijas standarts

1. Vispārīgie jautājumi

1. Profesijas nosaukums – audiologopēds.
2. Profesijas kods – 2266 01

2. Nodarbinātības apraksts

1. Profesionālās kvalifikācijas līmenis – piektais profesionālās kvalifikācijas līmenis.

2. Profesionālās darbības pamatuzdevumu kopsavilkums:

– audiologopēds ir ārstniecības persona, kas veic pacientu komunikācijas spēju, runas/valodas, fonācijas un rīšanas traucējumu novērtēšanu, diagnostiku, korekciju, terapiju un rehabilitāciju personām jebkurā vecumā, kurām ir dažādu etioloģiju izraisīti runas, valodas (mutvārdu un rakstu valodas), balss, dzirdes un rīšanas traucējumi; veic veselību veicinošo, konsultatīvo, profilaktisko darbu sabiedrībā; piedalās zinātniski pētnieciskajos projektos un profesionālās izglītības realizēšanā, veicinot specialitātes attīstību; organizē un piedalās multiprofesionālas rehabilitācijas komandas darbā; ir atbildīgs par pastāvīgu profesionālās kvalifikācijas uzturēšanu un paaugstināšanu savas profesionālās darbības laikā.

Audiologopēds strādā patstāvīgi vai multiprofesionālas rehabilitācijas komandas sastāvā ārstniecības un rehabilitācijas iestādēs, sociālās aprūpes, izglītības iestāžu dibinātos veselības punktos, kas reģistrēti ārstniecības iestāžu reģistrā vai arī kā individuālais komersants vai pašnodarbinātā persona.

3. Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamās profesionālās kompetences

1. Spēja izvēlēties un plānveidīgi pielietot zinātniski pamatotas, mērķtiecīgas un piemērotas novērtēšanas metodes, balstoties uz profesionālajām zināšanām un prasmēm, apkopot, analizēt un kritiski interpretēt atbilstošo informāciju par pacienta vajadzībām.

2. Spēja formulēt audiologopēda atzinumu, analizējot un kritiski izvērtējot pieejamo atbilstošo informāciju un iegūtos izmeklēšanas rezultātus, sintezējot vispārējās un profesionālās zināšanas.

3. Spēja plānot un realizēt terapijas procesu, pamatojoties uz izvirzīto audiologopēda atzinumu, sistemātiski kritiski izvērtējot terapijas un tehnoloģiju pielietošanas aktuālās iespējas.

4. Spēja terapijas procesā kritiski novērtēt pielietoto metožu ietekmi uz pacienta runas, valodas, dzirdes, saziņas, u.c. funkcionālo traucējumu stāvokli, pēc nepieciešamības, mainot terapijas paņēmienus, vai pārtraukt terapiju.

5. Spēja plānot un veikt zinātniskus pētījumus medicīniskās logopēdijas un audiologopēdijas nozarē, ziņot par pētījumu rezultātiem, kā arī piedalīties zinātniski pētnieciskajos projektos.

6. Spēja sadarboties ar citiem veselības aprūpes profesionāļiem multiprofesionālā aprūpes formā.

7. Spēja sazināties ar pacientiem un viņu tuviniekiem, ievērojot profesionālās ētikas principus, respektējot un cienot pacientu un viņu tuvinieku pārliecību, ticību un kultūru, informējot un izglītojot par nepieciešamību aktīvi līdzdarboties terapijas procesā.

8. Spēja profesionālajā darbībā pielietot audiologopēda praksei svarīgās bioloģijas, medicīnas, humanitārās, psiholoģijas, sociālo, tehnisko un valodniecības zinātņu zināšanas, ievērot ētiskās, deontoloģijas un tiesību normas, profesionālo darbu, balstot uz zinātnisku pieeju (uz pierādījumiem balstīta prakse), kritisku attieksmi un profesionālo mūžizglītību.

9. Spēja izveidot un vadīt audiologopēda praksi, dokumentēt savu darbību, ievērojot dokumentu pārvaldības prasības.

10. Spēja ievērot pacienta tiesības, nodrošināt datu konfidencialitāti un medicīnisko dokumentu lietvedības kārtību.

11. Spēja kritiski izvērtēt audiologopēda pakalpojumu kvalitāti.

12. Spēja ievērot ar audiologopēda darbību saistīto regulējošo normatīvo aktu prasības.

13. Spēja nodrošināt darba higiēnas, darba aizsardzības, ugunsdrošības un vides aizsardzības normatīvo aktu prasības.

14. Spēja nodrošināt darba tiesisko attiecību normu ievērošanu.

15. Spēja izmantot mūsdienu informācijas tehnoloģijas dokumentācijai, izglītības turpināšanai, komunikācijai, informācijas apstrādei un izmantošanai saistībā ar audiologopēda darbību.

16. Spēja identificēt, apspriest un ietekmēt tos veselības, sociālās aprūpes, sabiedrības un normatīvo aktu attīstības aspektus lokālajā, nacionālajā līmenī, kas ietekmē audiologopēda pakalpojumu pieejamību un nodrošināšanu.

4. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās prasmes

1. Prast ievākt datus (anamnēzi), lai iegūtu informāciju no pacienta un/vai pacienta piederīgajiem, analizēt citu izmeklējumu rezultātus un atzinumus.

2. Prast apkopot, analizēt un interpretēt atbilstošo informāciju par pacienta problēmu, funkcionālo stāvokli, pašreizējo terapiju, lai varētu plānot turpmāko audiologopēdisko izmeklēšanu.

3. Izvēlēties un prast pielietot pacienta komunikācijas, runas, valodas, rīšanas, u.c. traucējumu diagnosticēšanas iespējas un metodes, kritiski interpretēt iegūtos rezultātus, ņemot vērā aktuālos ietekmējošos faktorus.

4. Prast izmeklēšanas procesā novērtēt pacienta sazināšanās spējas, runas, valodas, dzirdes, balss, rīšanas, u.c. definēto traucējumu stāvokli.

5. Izvēlēties un pielietot subjektīvās un objektīvās izmeklēšanas metodes, analizēt un kritiski interpretēt to rezultātus.

6. Analizēt dažādu faktoru ietekmi uz identificētajām pacienta problēmām.

7. Identificēt pacienta problēmas, interpretēt sūdzību un identificēto problēmu savstarpējo saistību un to saistību ar funkcijas traucējumu.

8. Formulēt, sagatavot un noformēt audiologopēda atzinumu un izvirzīt realizējamus terapijas mērķus, atbilstoši identificētai pacienta problēmai konkrētajā momentā.

9. Plānot terapijas procesu, spēt noteikt terapijas mērķus, izvēlēties un pielietot atbilstošas terapijas metodes un paņēmienus.

10. Realizēt terapijas procesu, pielietojot dažādas terapijas metodes (piem. Oro-miofunkcionālā terapija, rīšanas un balss traucējumu terapija, dzirdes traucējumu korekcija, Komunikācijas un valodas attīstību un

atjaunošanu veicinošās metodes, u.c.), kuru izvēle balstīta uz to efektivitāti (uz pierādījumiem balstītu), pieejamību, izmaksām, individuālo piemērotību un ir pacientam pieņemamas.

11. Veidot individuālus terapijas realizēšanai nepieciešamos metodiskos materiālus, ko izmantot audiologopēda darba praksē, atbilstoši konkrētā pacienta spējām un vajadzībām.

12. Motivēt pacientu un tā piederīgos aktīvai līdzdalībai terapijas procesā, kā arī veikt profilakses pasākumus.

13. Prast novērtēt terapijas procesa gaitu un mērķu sasniegšanu terapijas procesa laikā, nepieciešamības gadījumā mainīt terapijas metodes.

14. Izveidot un apmācīt pacientam patstāvīgi veicamu un izvērtējamu rehabilitācijas programmu, profesionālās kompetences ietvaros, atbilstoši terapijas mērķiem.

15. Nepieciešamības gadījumā sniegt pirmo palīdzību un neatliekamo medicīnisko palīdzību.

16. Pārzināt alternatīvās komunikācijas tehniskos palīgīdzekļus, izvērtēt to nepieciešamību, prast tās ieteikt un pielietot savā profesionālā darbībā, kā arī apmācīt pacienta piederīgos un citus terapijas procesā iesaistītos speciālistus.

17. Pārzināt un pielietot alternatīvās un augmentatīvās (papildinošās) sazināšanās metodes logopēdiskajā darbā, kā arī apmācīt pacienta piederīgos un citus terapijas procesā iesaistītos speciālistus.

18. Konsultēt pacientu un rekomendēt terapijas, korekcijas un profilakses pasākumu programmu, alternatīvo tehnoloģiju izvēli profesionālās kompetences ietvaros.

19. Dokumentēt pacienta izmeklēšanas datus, audiologopēda atzinumu, terapijas mērķus un programmu, terapijas programmas norisi un atkārtotās novērtēšanas datus, nodrošinot datu konfidencialitāti, atbilstoši medicīnisko dokumentu lietvedības kārtībai.

20. Strukturēti izklāstīt audiologopēdiskās novērtēšanas rezultātus, terapijas mērķus un plānu veselības aprūpes procesā iesaistītajiem profesionāļiem, rehabilitācijas komandas locekļiem.

21. Iesaistīties kompleksu veselības aprūpes jautājumu un situāciju risināšanā.

22. Integrēt citu profesionāļu formulētus viedokļus pacienta problēmas analīzes un klīniskās sintēzes procesā.

23. Argumentēt un pamatot savu profesionālo viedokli un idejas gan individuālā saskarsmē ar kolēģiem, gan piedaloties konferencēs un kongresos.

24. Izprast un izvērtēt viedokļu atšķirības un risināt konflikta situācijas, kas radušās profesionālo pienākumu veikšanas laikā.

25. Plānot, organizēt un vadīt dažāda veida aktivitātes audiologopēda kompetences ietvaros, kurās iesaistītas ārstniecības personas vai pacientu un viņu piederīgo grupas.

26. Veikt zinātniskos pētījumus medicīniskās logopēdijas un audiologopēdijas jomā.

27. Konsultēties un ziņot par zinātniskās izpētes jautājumiem kolēģiem un citiem veselības, sociālās aprūpes un izglītības darbiniekiem.

28. Kritiski domāt un izvērtēt zinātniskajās publikācijās pieejamos datus, spēt integrēt dažādu zinātņu sasniegumus profesionālajā darbībā.

29. Lietot informācijas tehnoloģijas audiologopēda profesionālās darbības veikšanai.

30. Uzturēt drošu darba vidi.

31. Vadīt audiologopēda praksi.

32. Analizēt un izteikt priekšlikumus darba procesa pilnveidošanai savā darba vietā.

33. Veikt pašnovērtējumu par savu profesionālo darbību, izvērtēt savas profesionālās darbības kvalitāti un tās uzlabošanai nepieciešamos pasākumus.

34. Piemērot ar profesionālo darbību saistītos normatīvos aktus un dokumentēt savu profesionālo darbību, ievērojot dokumentu pārvaldības prasības un lietvedības kārtību.

35. Ievērot profesionālās un vispārējās ētikas pamatprincipus un saskarsmes kultūru.

36. Pārvaldīt valsts valodu.

37. Pārvaldīt divas svešvalodas saziņas līmenī.
38. Lietot profesionālo terminoloģiju valsts valodā un divās svešvalodās.
39. Ievērot darba higiēnas, darba aizsardzības, ugunsdrošības un vides aizsardzības normatīvo aktu prasības.
40. Ievērot darba tiesisko attiecību normas.

5. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas

1. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas priekšstata līmenī:
 - 1.1. medicīnas vēsture;
 - 1.2. filozofija un ētika;
 - 1.3. fizika;
 - 1.4. medicīnas terminoloģija svešvalodās;
 - 1.5. biometrija.

2. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas izpratnes līmenī:
 - 2.1. ievads specialitātē, profesionālās darbības tiesiskie aspekti;
 - 2.2. latviešu valodas kultūra, lingvistika;
 - 2.3. fonētika, akustiskā fonētika;
 - 2.4. zinātniskā darba metodoloģija un pētniecības metodes;
 - 2.5. neiroloģija;
 - 2.6. pediatrija;
 - 2.7. otorinolaringoloģija;
 - 2.8. sejas un žokļu deformācijas;
 - 2.9. medicīnas psiholoģija, krīžu psiholoģija un psihoterapijas pamati;
 - 2.10. psihiatrija un narkoloģija;
 - 2.11. terapeitiskās saslimšanas, kas saistītas ar audiologopēdiskām problēmām;
 - 2.12. mākslas terapija;
 - 2.13. ekonomika un komercdarbības pamati;
 - 2.14. vides un sabiedrības veselība;
 - 2.15. psiholoģija;

2.16. klīnisko medicīnas disciplīnu pamati (tai skaitā bērnu oftalmoloģijas pamati, iekšējīgo slimību pamati);

2.17. gerontoloģija un geriatrija.

3. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas lietošanas līmenī:

3.1. cilvēka uzbūve un fizioloģija;

3.2. pedagoģija;

3.3. attīstības psiholoģija bērniem ar funkciju traucējumiem;

3.4. mentāli retardēto bērnu pedagoģija;

3.5. agrīnās attīstības logopēdija;

3.6. logopēdija;

3.7. zīmju valoda;

3.8. runas ritma un tempa traucējumi;

3.9. audioloģija un psihoakustika;

3.10. vispārējā rehabilitācija;

3.11. neirologopēdija;

3.12. disleksija;

3.13. alternatīvās komunikācijas tehnoloģijas un to sistēmiskais lietojums;

3.14. fonopēdija;

3.15. disfāģija pieaugušajiem un bērniem;

3.16. ārstnieciskā pedagoģija: Montessori metode;

3.17. runas māksla;

3.18. speciālā pedagoģija bērniem ar funkciju (redzes, dzirdes)

traucējumiem;

3.19. bērnu psihomotorā attīstība;

3.20. funkcionālo spēju ierobežojumu novērtēšana un klasifikācija;

3.21. neatliekamā medicīniskā palīdzība;

3.22. profesionālās un vispārējās ētikas pamatprincipi.

Audiologopēda profesijas standarta izstrādes darba grupa:

Inga Rutmane-Lazda – Profesijas standarta izstrādes darba grupas vadītāja, Latvijas Audiologopēdu asociācija, valdes priekšsēdētāja;

Ilze Blūmentāle – Rīgas Stradiņa Universitātes Rehabilitācijas fakultāte, studiju programmas vadītāja;

Andra Vabale – Latvijas Audiologopēdu asociācijas valdes locekle, Rīgas Stradiņa Universitāte, Rehabilitācijas fakultāte, Rehabilitācijas katedra, asistente;

Ilze Klatenberga – Latvijas Audiologopēdu asociācija, valdes locekle, Latvijas Bērnu Dzirdes centrs, audiologopēde;

- Dr.me. Sandra Kuške – Latvijas Bērnu Dzirdes centra vadītāja; Rīgas Stradiņa Universitātes Rehabilitācijas fakultāte, Rehabilitācijas katedra, docente;
- Christina Dravins – Lundas universitātes (Zviedrija) docētāja, logopēde;
- Liene Cipule – SIA "Magnētiskās rezonanses centrs "DiaMed"" vadītāja;
- Dr.med. Zane Gaile – Gales Z. fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsta prakse.

Audiologopēda profesijas standarta eksperti:

Veselības ministrija

Labklājības ministrija

VSIA Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari"